

Klima- og miljødepartementet

Oslo/Hamar, 14.09.2026

Deres ref.:

Vår ref.: 509.220/AH/2026/54

Høringssvar til regjeringens tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv 2026–2030

Oppsummering

Norsk Vann støtter regjeringens ambisjon om å gjenopprette en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv. Oslofjordens miljøtilstand er alvorlig, og det er nødvendig med kraftfulle tiltak for å redusere tilførselene av næringsstoffer og andre belastninger.

Samtidig mener Norsk Vann at forslaget til Oslofjordplan på avløpsområdet i for stor grad presenterer mer av samme medisin, med mer pisk overfor kommunene. Dette skjer i form av strengere krav og skjerpet myndighetsutøvelse, uten nye virkemidler som kan bidra til å redusere kostnader, styrke kunnskapsgrunnlaget eller sikre en mer effektiv gjennomføring av nødvendige tiltak.

Kommunene og avløpssektoren er allerede i gang med omfattende investeringer i nitrogenfjerning og ledningsnettfornyelse. Dette representerer investeringer i milliardklassen som i sin helhet finansieres gjennom kommunale VA-gebyrer. I en slik situasjon er det avgjørende at krav, tidsfrister og tiltak bygger på oppdatert kunnskap, er teknisk gjennomførbare og står i et rimelig forhold til forventet miljøgevinst. Tiltakskostnaden pr kg fjernet nitrogen kan i enkelte tilfeller bli svært høy.

Norsk Vann etterlyser derfor:

- sterkere medvirkning og dialog mellom staten, kommunene og avløpsbransjen
- en nasjonal satsing på forskning, utvikling og innovasjon (FoUI) på avløpsområdet
- bedre samordning mellom Oslofjordplanen og vannforvaltningsarbeidet
- større vekt på kost/nytte og samfunnsøkonomiske vurderinger ved prioritering av tiltak
- oppdatert kunnskapsgrunnlag og bedre dokumentasjon av effektene av foreslåtte tiltak

Norsk Vann mener at ambisjonen om en friskere Oslofjord best kan oppnås gjennom et tett samarbeid mellom myndigheter, kommuner, forskningsmiljøer og leverandørindustri, der virkemiddelbruken kombinerer krav og regulering med kunnskapsutvikling, innovasjon og statlig støtte.

Innledning

Norsk Vann takker for muligheten til å gi innspill til regjeringens forslag til ny Oslofjordplan for perioden 2026-2030.

Som interesse- og kompetanseorganisasjon for den kommunale vann- og avløpssektoren representerer Norsk Vann virksomheter som har et sentralt ansvar for gjennomføringen av flere av tiltakene som foreslås i planen. Våre medlemmer planlegger, prosjekterer, bygger og drifter infrastrukturen som skal bidra til å redusere utslippene av nitrogen og andre forurensende stoffer til Oslofjorden.

Norsk Vann støtter målet om å forbedre miljøtilstanden i Oslofjorden. Tilførselene av næringsstoffer må reduseres, og vann- og avløpssektoren skal ta sin del av ansvaret. Samtidig er det viktig at tiltakene bygger på oppdatert kunnskap og en helhetlig vurdering av kostnader, miljøeffekt og gjennomførbarhet.

De senere årene har staten bidratt med 200 mill. kr til planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning ved kommunale renseanlegg. Dette har vært viktige og kjærkomne bidrag for kommunene og for de to prosjektene som Norsk Vann har fått støtte til. Samtidig skal mange kommuner planlegge og gjennomføre investeringer på VA-området som er kommunens største enkelt-investering noensinne, hvor krav til nitrogenrensing, fornyelse av ledningsnett og klimatilpasning skal håndteres, i tillegg til usikkerheten knyttet til framtidige krav som følge av revidert avløpsdirektiv.

På denne bakgrunn er det etter Norsk Vanns vurdering behov for en bredere og mer framtidsrettet virkemiddelbruk enn det som foreslås i Oslofjordplanen. En kraftfull satsing må derfor også omfatte forskning, teknologiutvikling, innovasjon, kompetansebygging og samarbeidsarenaer mellom myndigheter og sektor.

Hovedpunkter

1. En kraftfull satsing må inneholde mer enn strengere krav og skjerpet håndheving

Norsk Vann observerer at mange av tiltakene på avløpsområdet allerede er under gjennomføring gjennom nye utslippstillatelser fra statsforvalterne og skjerpet praksis overfor kommunene. Oslofjordplanen fremstår derfor i stor grad som en oppsummering av krav og praksis som er under etablering.

Planen mangler imidlertid virkemidler som kan bidra til å redusere kostnader, utvikle bedre løsninger og styrke gjennomføringsevnen i kommunene. Norsk Vann mener derfor at en kraftfull satsing må inneholde:

- et nasjonalt FoUI-program for vann- og avløpssektoren
- styrket forskning på nitrogenfjerning under norske forhold
- teknologiutvikling og pilotering av nye renseprosesser
- økt overvåking og dokumentasjon av tiltakseffekter
- arenaer for dialog mellom myndigheter, kommuner og fagmiljøene.

2. Nitrogenkrav må være faglig begrunnet og forholdsmessige

Norsk Vann støtter behovet for å redusere nitrogenutslippene til Oslofjorden. Samtidig må kravene være tilpasset hva som realistisk lar seg gjennomføre under eksisterende forhold, innenfor rimelige grenser.

Avløpsvann i Norge kjennetegnes av å være sterkt fortynnet på grunn av stor andel fremmedvann. I større kommuner ble fremmedvannsandelen i 2023 estimert til om lag 60 prosent av samlet tilførsel til renseanleggene. Temperaturen i avløpsvannet påvirkes av store mengder nedbør og smeltevann, noe som gir lange perioder med lave temperaturer. Forutsetningene for biologisk nitrogenfjerning er dermed forskjellige og vanskeligere enn man finner i store deler av Europa. Krav og løsninger for nitrogenfjerning må derfor være tilpasset norske forhold.

Norsk Vann er særlig bekymret for at statsforvalteren i nye utslippstillatelser skjerper kravet til nitrogenrensning fra 70 % til 80 %. Det reviderte avløpsdirektivet åpner for at kravet kan oppfylles enten gjennom 80 % reduksjon eller ved å overholde en maksimal utløpskonsentrasjon. Muligheten til å stille kravet enten som et prosentkrav eller et konsentrasjonskrav er nettopp ment å ivareta lokale og klimatiske forhold som påvirker renseseffekten, og bidra til at renskravene står i et rimelig forhold til den miljømessige gevinsten. Det anbefales derfor at det fremtidige kravet til nitrogen følger kravstillingen i avløpsdirektivet. Dersom det innføres strenge renskrav basert utelukkende på prosentvis reduksjon, kan det bli nødvendig å bruke betydelige ressurser på å fjerne de siste prosentene nitrogen, selv når den miljømessige gevinsten er begrenset.

Statsforvalteren skriver at et %-kravet skal motivere kommunene til å fjerne fremmedvann. All erfaring viser at det på kort sikt er helt urealistisk å oppnå reduksjoner i fremmedvanns-tilførslene til renseanlegg som er store nok til at det kan hensyntas ved dimensjoneringen av anlegget. Resultatet blir dermed at anleggene må dimensjoneres for å rense mer enn 90% i tørre og varme perioder for å kompensere for de lave renseseffektene som oppnås når innløpskonsentrasjonen er svært lav, kombinert med lave temperaturer, slik det er ved en stor del av prøvedøgnene i Norge. Ekstrakostnadene vil i seg selv være betydelige, i tillegg kommer prisen for å få prosessleverandører til å garantere for så høye rensresultater. Til dette kommer ekstrakostnader til strøm, kjemikalier og karbonkilde, samt risiko for økte utslipp av lystgass.

3. Fremmedvann er et langsiktig og ressurskrevende arbeid som ikke løses innenfor de tidsrammene som legges til grunn

Reduksjon av fremmedvann er viktig og nødvendig. Norske kommuner investerer allerede betydelige beløp hvert år i ledningsnettfornyelse og tiltak for å redusere innlekking av fremmedvann og overløp fra transportsystemet.

Likevel viser all erfaring at dette er et langsiktig arbeid som krever flere tiår med målrettet og systematisk innsats. Selv med betydelig økt satsing på fjerning av fremmedvann er det helt urealistisk å legge til grunn store reduksjoner i fremmedvann som forutsetning for dimensjonering av avløpsrenseanlegg med nitrogenfjerning.

Norsk Vann mener at planen, med tilhørende tiltak i avløpssektoren, i større grad må ta hensyn til faktisk erfaringsgrunnlag og realistiske tiltak i kommunene.

4. Målkonfliktene mot vannforskriften trenger avklaring

I forslaget til Oslofjordplanen heter det at planen skal klargjøre ambisjoner og avklare målkonflikter. I tillegg er det vurdert hvordan miljømål og andre samfunnsformål kan forenes.

Norsk Vann mener dette i begrenset grad er oppnådd, og viser til bekymringen som Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus (SF ØBOA) har løftet overfor Klima- og miljødepartementet i brev fra 2. juni 2026 hvor en ber om ytterligere veiledning og vurdering av handlingsrom i forbindelse med «et flertall søknader etter forurensningsloven hvor miljømålene etter vannforskriften er til hinder for å kunne gi tillatelse», og hvilke konsekvenser dette har for samfunnsutviklingen i kommunene. SF ØBOA peker på at det er tydelige målkonflikter, noe som utgjør en utfordring for alle større utbyggingsprosjekt i regionen fremover, inkludert utvidelse og oppgradering av avløpsrenseanlegg.

Norsk Vann deler denne bekymringen fra SF ØBOA. Ingen er tjent med mange klagesaker og en utvikling der samfunnsutviklingen i kommunene stanser på grunn av uavklarte målkonflikter og et for rigid regelverk eller tolkning av dette.

Oslofjordplanen har som mål å forbedre Oslofjordens kjemiske tilstand innen 2030. Revidert EQS-direktiv (miljøkvalitetskravdirektivet under EUs vanndirektiv) har oppdatert grensene for kjemisk tilstand i vann ved å legge til flere nye prioriterte stoffer og skjerpe eksisterende krav. Disse bestemmelsene vil gjøre det mer krevende å oppnå god kjemisk tilstand i vannforekomstene, og spørsmålet om håndtering av urbant forurenset overvann vil bli ytterligere komplisert. Her kan det også ligge en målkonflikt mellom målet om å fjerne fremmedvann (inkludert overvann) fra avløpsnettets og målet om å oppnå god kjemisk tilstand.

For at Oslofjordplanen skal bli et effektivt redskap for å bedre tilstanden i fjorden må planen i større grad bidra til å avklare disse målkonfliktene.

Begrepet «det beste må ikke bli det godes fiende» kan være beskrivende for den utviklingen som vi nå ser.

Oslofjordplanen må ikke føre til at kommunene blir pålagt å gjennomføre tiltak som er urealistiske, som ikke er forholdsmessige eller kunnskapsbaserte, og med økt risiko for overinvesteringer og svekket legitimitet.

5. Behov for en nasjonal FoUI-satsing

Med de betydelig investeringer og tiltak som skal gjennomføres i Oslofjord-regionen og i hele Norge er det et stort behov for forskningsbasert kunnskap, teknologiutvikling og innovasjon.

Ikke siden FAN-programmet (Fjerning av næringsstoffer fra avløpsvann) ble avsluttet i 1992 har det vært en nasjonal satsing på forskning og innovasjon innen avløpsrensing.

Norsk Vann mener tiden er overmoden for et statlig støttet FoUI-program som kan bidra til:

- utvikling av mer energieffektive renseprosesser
- bedre nitrogenfjerning under norske klimatiske forhold
- reduserte investerings- og driftskostnader
- økt kompetanse og rekruttering til sektoren
- raskere implementering av ny teknologi.

Dette vil være et viktig bidrag både til Oslofjordens miljøtilstand og til gjennomføringen av kommende krav i avløpsdirektivet.

Avslutning

Norsk Vann støtter regjeringens ambisjon om å forbedre miljøtilstanden i Oslofjorden. Skal målene nås, er det avgjørende at kommunene og avløpssektoren gis forutsigbare rammer, et oppdatert kunnskapsgrunnlag og tilgang til virkemidler som stimulerer til innovasjon og kostnadseffektive løsninger.

Vi anbefaler derfor at den endelige Oslofjordplanen i større grad vektlegger samarbeid, kunnskapsutvikling og teknologisk innovasjon, samtidig som krav og tiltak utformes slik at de er faglig begrunnede, forholdsmessige og gjennomførbare. Dette vil gi gode forutsetninger for å oppnå en frisk Oslofjord.

Med hilsen
Norsk Vann BA

(sign.)

Ragnhild Aalstad
Direktør

Arne Haarr
Fagleder avløp og bærekraft

** Norsk Vann er den nasjonale fag- og interesseorganisasjonen for vannbransjen. Organisasjonen skal bidra til rent vann og en bærekraftig utvikling av bransjen gjennom å sikre gode rammebetingelser, kompetanseutvikling og samhandling. Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide selskaper, kommunenes driftsassistanter og noen private samvirkevannverk. Norsk Vann representerer 320 kommuner med ca. 96 % av landets innbyggere. En rekke leverandører, rådgivere m.v. er tilknyttede medlemmer.*